

A Szent Kereszt felmagasztalása

(szeptember 14.)

Szám 21,4–9

Aki föltekint reá, meggyógyul...

Hór hegyétől a Sás-tenger felé vezető úton indultak tovább, hogy megkerüljék Edom országát. A nép azonban belefáradt a vándorlásba és zúgolódott az Úr és Mózes ellen: „Miért hoztatok ki Egyiptomból? Hogy elpusztuljunk a pusztában? Hisz se kenyér, se víz nincs! Ez a nyomorúságos ededel utálattal tölt el minket!” Erre az Úr tüzes kígyókat küldött a népre, ezek megmárták őket, úgyhogy Izrael fiai közül sokan meghaltak. Ennek láttára a nép Mózeshez járult, s megvallották: „Vétkeztünk, amikor zúgolódtunk az Úr ellen és te ellened. Járj közben értünk az Úrnál, hogy vigye el ezeket a kígyókat rólunk!” Mózes tehát közbenjárt a népért. S az Úr így válaszolt Mózesnek: „Csinálj egy tüzes kígyót, s erősítsd egy póznára. Akit marás ért és rátekint, életben marad!” Mózes tehát csinált egy rézkígyót és egy póznára tette. Akit megmártak a kígyók, de föltekintett a rézkígyóra, az életben maradt.

A Számok könyve a pusztai vándorlás egy elfeledett epizódját idézi fel, amely feltehetően igen régi szöveg a Tórában. A 2Kir 18,4-ben ezt olvashatjuk a Hiszkiya-féle vallási reformról: „...Hiszkiya lett Juda királya. Huszonöt éves volt, amikor király lett, és huszonkilenc esztendeig uralkodott Jeruzsálemben. ... Azt tette, ami kedves az Úr szemében, egészen úgy, mint őse, Dávid tette. Ő volt az, aki a magaslati helyeket lerombolta, a kőoszlopokat összetörte, a szent fákat kidöntötte, és a Mózes által készített rézkígyót darabokra törte.” Eszerint a Hiszkiya előtti templomi kultusz része volt a szövegen emlegetett keresztre feszített rézkígyó. Ezt azonban az ún. deuteronomista vallási reform idején eltávolították a templomból a bálványimádás eltévelyedéséül szolgáló más tárgyakkal együtt. Egyesek szerint ennek a templomi tárgynak állít emléket ez az archaizált történet.

A keresztény atyák közül elsőként Szent Ignác értelmezi e szöveget krisztológiai értelemben (Jn 3,14). De a Barnabás-levélben is (12) ugyanilyen értelemben magyarázza a keresztény szerző ezt a szimbólumot. Tertullianus (160–190) szintén Krisztus szenvedésére érti a rézkígyó szimbolikát.

Krisztus keresztjének Szent Ilona általi megtalálásban (Kr. u. 314) azonnal a legbecsesebb keresztény ereklivé tette a keresztet. Ezt a

perzsák – a keresztények erejének megtörését remélve – elrabolták az ereklyét, de Hérakleiosz császár 628-ban háborút indított érte és visszaszerezte: mezítláb, szegényes ruhában, a saját vállán vitte vissza őrzési helyére.

Fontos tudni, hogy 314-ig a kereszt nem volt a keresztény egyház legfőbb szimbóluma, tehát a szövegnek az ókeresztény interpretációja nem a kultusz következménye, inkább fordítva áll a dolog. A Jn 3,14 által elindított értelmezés irányította a figyelmet Jézus keresztjére. Tehát az ószövetségi szöveg kultusztárgya és a keresztény értelmezés mögött álló kultusztárgy nem ugyanaz. A kettőnek azonban hasonló a szenvedéstől való megszabadító funkciója. A két tárgyat teológia és üdvtörténeti értelmezése kapcsolta egybe.

Sokan nem értik, hogy az eredetileg gyalázatos kínzóeszköz hogyan válhatott a keresztény egyházon belül kiemelt kultusztárggyá és a keresztény művészetben leginkább tisztelt ereklyévé. A legújabb időkben pedig a liberális gondolkodók által leginkább üldözött vallási szimbólummá. Talán azért, mert emlékeztet a szenvedés felfogásának a világ által képviselt elrettentő jellegétől eltérő szemléletre. A másokért felajánlott szenvedés szabadító jellegére, amely egyben a Jézus szenvedésével való azonosulást is jelenti. Néha olyan érzésem van, sokan félnek attól az érzéstől, amely a kiszolgáltatott és megalázott szenvedőket értékes szabadító emberi érzésekkel ajándékozza meg. Vagy talán azok, akik üldözik akaratlanul is ráéreznek arra, hogy a másokért felajánlott szenvedés naggyá és példaképpé teheti az embert, amely a keresztény misszió legfőbb hatóereje és Isten üdvözítő szenvedésének a megismétlése.